

JURNALUL LITERAR

FOAIE SĂPTĂMÂNALĂ DE CRITICĂ ȘI INFORMAȚIE LITERARĂ

DIRECTOR / G. CĂLINESCU

Redacția și Administrația / Librăria Ath. Gheorghiu

Iași — Strada Cuza-Vodă No. 54 — Telefon No. 1301

Inreg. la No. 28 dîn 19 Dec. 1938 Reg.

Publ. periodice la Trib. S. III C. Iași

Abonamentul anual / Lei 120
Pentru instituții / Lei 500

Literaturile nordice Barbey d'Aurevilly

(50 de ani dela moartea sa)

Datorită faptului că istoria celor trei țări ale Nordului a fost strâns împletită în decursul timpului — cele trei coroane fiind mult timp întrunite sub același sceptru — s'a născut convingerea că și expresia artistică a sufletului celor trei națiuni, literatura lor, e foarte propriu numită când e desemnată cu numele generic de *literatură scandinavă*.

Sau toți scriitorii nordici sunt de acord că, în timpurile noastre, termenul nu mai corespunde realității, deoarece nu mai există o limbă comună (pentru ca literatura unei țări nordice s'a fie citită în altă țară, tot nordică, ea trebuie tradusă în limba acelei țări) nicio literatură comună, ci trei literaturi diferite, datorite naturii, istorice și stării sociale ale celor trei țări.

Desigur ceace-i diferențiază este, întâi, natura solului pe care locuiesc, deoarece nicăieri ca în această parte a Europei nu se simte mai pregnant influența mediului cosmic asupra omului.

Astfel ținutul calcaros și mlăștinos al Danemarcului, reducând suprafața cultivabilă a avut drept consecință aglomerarea populației în spații restrânse, de unde, trăind strânsi laolaltă Danezii sunt socotabili, veseli, zeflemişti și câteodată sîreți.

Dimpotrivă, Norvegienii trăind izolați în ferme sunt individualiști, sălbateci, capabili de o mare energie, dar și indolenți, deseori. Având mereu în fața ochilor priveliștea acelor creste muntoase, vesnic acoperite de o zăpadă parcă petrificată care, dimpreună cu tristul aspect al întunecatei păduri de brad fac ca totul să ia un aspect straniu, Norvegienii sunt înclinați spre tristețe, cultivă fantastical, iubesc aventura și riscul, posedă o extremă sensibilitate, care de multe ori se refugiază într'o satiră mișcătoare.

Dacă Suedezilor natura le-a îmbogățit sufletul cu o coardă de-un sfâșietor lirism, în schimb istoria lor glorioasă — sub G. Adolf devin o putere europeană — cum și prestigiul nobilimii, ieșit nestrivit din luptele civile, i-a făcut aristocrați, partizani ai eroismului și ai gesturilor mari. Deaceia și literatura lor este cu totul alta decât a celorlalte două țări. Până și baladele populare, numite *Volkvisa*, oglindesc o stare de spirit aristocratică. Cât privește literatura cultă, ea a cunoscut aproape toate curentele

europene: dela romantism la naturalism și până la simbolism.

Cu toate că zorile unei literaturi naționale mijesc încă din sec. XIII, nu se poate vorbi despre o literatură originală decât în sec. XIX când scriitorii romantici (strânsi în jurul celor două reviste: *Fosfóros* și *Iduna*) prin temele abordate, prin maturitatea de tratare, prin armonia limbii, fac din creațiile lor opere universale. Ultimele două decade ale sec. XIX. sunt adevărata mare epocă literară a Suediei.

Sentimentalismul dureros al poeziei lui Fröding, naturalismul teatrului lui Strindberg, fantezia poveștilor Selmei Lagerlöf, trec granițele pentru a-și lua locul în rândul literaturii mondiale.

Valoarea esențială a creațiilor de limbă suedeză constă într'un lirism inaccesibil în afara teritoriului scandinav Tegner și Stagnelius, Runeberg și Karlfeldt sunt tot atât de mari ca ceilalți artiști ai literaturii universale, fără să poată, însă, aparține vreodată acestei literaturi.

Dacă Suedezilor conștiința puterii le-a structurat o fire distantă, aristocratică, în schimb Norvegienilor apartenența seculară la coroana Danemarcului le-a sădit în suflet o adevărată pasiune pentru independență. Datorită ei Norvegia are astăzi două limbi total diferite: vechea limbă norvegiană care nu se deosebește de cea daneză și *landsmålet*, sau noua limbă norvegiană, născută din aspirațiile naționale, reflectând formele cele mai accentuate ale dialectelor nordice.

Curios este că mișcarea națională care — urmărind smulgerea de sub stăpânirea Danemarcului — a reușit să dea Norvegiei o limbă și-o literatură proprie, își are punctul de plecare în aceleași *sagas*, comune celor două țări, și socotite de ambele izvor nealterat al celor mai vechi tradiții naționale. Numai că la Norvegieni, popor democrat, aceste basme, cântece, poetizând faptele de arme ale eroilor și regilor, au fost îmbogățite cu isprăvile poporului. Adunate la un loc, retopite într'o creație poporană de islandezul Snorre Sturleson, ele au fost izvorul din care s'a alimentat o puternică literatură națională, ilustrată de un liric ca Wergeland, un romancier ca Hansen.

Ca și la Suedezi începuturile literare sunt mult adâncite în istorie, compuneri în limba norvegiană aparând încă din sec. IX. În secolele de

subjugare daneză, limba stăpânitorilor fiind recunoscută drept limbă oficială, toată producția literară se servește de ea, căci aceste timpuri își au viața lor artistică. Dar mișcarea literară nu-și ia cu adevărat avânt, decât în urma smulgerii de sub autoritatea Danemarcului și prin numele lui Ibsen, al lui B. Björnson, al lui Knut Hamsun devine europeană.

Marea contribuție a Norvegiei la literatura universală este descrierea vieții lucrătorilor, agricoli sau industriali. În țările meridionale, lucrătorul — după terminarea lucrului — se duce la biserică sau la cafeana, în Norvegia se duce la bibliotecă. Țăranul, lucrătorul sunt intelectuali. De aceea trec dela câmp sau fabrică în Parlament, devin miniștri, pentru a se reînnoțea iar la ocupațiile lor de toate zilele.

În Occident oamenii de geniu sunt reprezentanți cadruului și timpului lor; în Norvegia ei sunt erupțiuni srodind cadrele, ca Ibsen. Caracteristica literaturii norvegiene este elementul dialectic și dramatic, ilustrat de dramaturgii clasici: Ibsen și Björnson.

Și în evoluția vieții artistice daneze, factorul istoric a avut o influență precumpănitoare. Din relațiile sale politice cu Anglia, ca și din raporturile cu Germania — devenită într'un timp putere suzerană — conștiința națională, limba, au avut mult de suferit. Numai după primirea lutheranismului drept religie oficială, și după traducerea Bibliei în daneza veche, începe o mișcare de naționalizare, având drept rezultat un mare interes pentru producțiile populare. Cântecul tradițional, acele *sagas*, în care romantismul evului mediu se împletește cu elementul mitic al Nordului, sunt culese din gura poporului și tipărite.

Cu toate că încă din sec. XIII poate fi semnalată o producție artistică în acele *Kjæmpeviser*, cântece glorificând faptele eroilor — a căror frumusețe, prospețime și bogăție folkloristică stimulează admirația unui Holberg sau Ewald, determină puternic curent poporan din sec. XVII — despre o literatură daneză, propriu zisă, nu se poate vorbi decât în sec. XVIII când Adam Oehlenschlaeger prin tragediile naționale și poemele lui epice îi infuzează un puternic suflu de viață.

Sanda Popescu

Urmare în pag. 3

Paul Claudel
estetician

Din fragmentul publicat în nr. trecut s'a putut vedea că *Arta poetică* a lui Claudel nu e propriu zis o estetică, ci un sistem filosofic, în stil mai mult literar decât sistematic. Este totuși și o estetică, indirect. În multe privințe (analiza noțiunii de timp, interpretarea cunoașterii cauzale ca o limitare practică), Claudel e un bergsonian. De terminarea subiectului prin întâlnirea unei rezistențe în obiect amintește Eul și Non-Eul idealistilor germani. În fond Claudel e un catolic și un thomist. Teologia lui Dante e și a sa. Dumnezeu este exterior lumii și formează un Eden de spirite pure existente coral, în elogiul Divinității. Omul e un spirit căzut, prin păcatul originar, în afara Empireului, cu care păstrează însă legături prin sentimentul religios și în care se va întoarce după moarte. În universal de jos, rezultat al păcatului, omul păstrează privilegiile spiritului, acela în deosebi de a se constitui ca un centru, ca un punct de vedere ce dă sens lumii. Terestrul există în măsura în care un spirit infirmăză materia și o reduce la unitate. Omul e un centru de vibrații care atrage spre sine (și indirect spre Dumnezeu al cărui plenipotențiar este) toate aspectele, pe raze mai scurte ori mai lungi. El există în măsura în care reflectează lucrurile în el ca un sens iar aceste lucruri se nasc în măsura în care se cunosc.

Sunt două feluri de cunoaștere: una superficială, științifică, stabilirea de raporturi între fenomene imediate, și alta profundă, luminând pulberea în realitate eterogenă dintr'o rază și convertind-o spre un centru. Cu cât mai multe obiecte îndepărtate intră în vibrația omului, descoperind dimensiunile lumii ca degradare a Spiritului cu atât cunoașterea e mai adâncă. Aceasta e cunoașterea poetică, prin creație continuă, prin aducere la un sens și instrumentul e metafora, suprapunerea de obiecte dispartite, în aparență, spre a se descoperi sensul. Poezia e dar cunoaștere, rețea de metafore aducând totul în raza spiritului și prin el, dincolo de lume, în Dumnezeu.

J. L.

Anul acesta încheie jumătatea de secol ce s'a scurs dela moartea celei mai bizare personalități literare din veacul al XIX-lea, omul, romancierul și criticul Barbey d'Aurevilly. Dacă la alți scriitori silueta umană nu conțea prea mult în delimitarea opiniilor critice asupra operei lor, nu tot astfel se întâmplă cu Barbey d'Aurevilly, la care noțiunile de om și operă se înglobează într'un raport de coincidență unanimă, cu scopul înțelegerii cât mai juste a personalității scriitorului. Iată de ce cuprind cât se poate de mult adevăr cuvintele lui Jules Lemaitre: „Mettons, pour sortir de peine, que le chef-d'oeuvre de M. d'Aurevilly, c'est M. d'Aurevilly lui-même”.

Intr'adevăr scriitorul francez a stărnit poate cea mai mare curiozitate literară a secolului trecut, datorită felului său de a se comporta în mediul inconjurator.

De Barbey d'Aurevilly, orice document al timpului vorbește ca de o apariție ipebolică, ca de o fantomă reală a unor vremuri apuse, ca de o pradă de compătimit a celui mai feroce dandism și a celei mai imposibile aventuri.

Născut și crescut în perioada acută a romantismului, în scumpa sa provincie normandă, el acuză din sâmborul său extravagant ca un „bizar aerolit” (expresia este a lui Thibaudet) în Parisul pe care avea să-l uimească, prin redingotele sale împetrate, părțile sale cu panglici și în deosebi prin această stupidă viziune de veritabil aristocrat, convins că „ține sub talpa-i întreg secolul al XIX-lea” cum îl ironizează Zola.

Om al contrastelor deplăse, privind viața prin prisma unor exaltații de mască și artificii, Barbey d'Aurevilly, constrâns de dandismul și snobismul său exagerat, a trebuit să iasă din comun prin atitudinea și opiniile sale, specific paradoxale. Așa se explică de altfel și admirația sa vie pentru Benvenuto Cellini, Richelieu și Georges Brummel, figuri ilustre în istoria dandismului monden.

Făcând exces de aristocratism într'un secol de solidaritate burgheză, de absolutism în cel mai înfloritor timp al democrației și de catolicism într'o vreme când ateismul era în apogeu, Barbey atrage instantaneu atenția tuturor contemporanilor săi.

Dandismul și snobismul său de grandioase iluzii — capitol important atât în viața cât și opera sa — a dat ocazia lui Lemaitre și Zola să facă cel mai aspru rechizitoriu ce s'a adus cândva dandismului, uzând pentru aceasta de ironii și jonglerii stilistice cu adevărat distractive, dacă nu și demonstrative.

Singur Anatole France dintr'epoca contemporanii săi, a încercat să arate — fără însă să documenteze — că faimosul dandism al lui d'Aurevilly aparținea numai scriitorului, fără ca acesta să-l folosească în epata sau uimi burghezului, cum se întâmplă, spre exemplu, cu Baudelaire.

Trecând la opera lui Barbey, ne va surprinde dintr'odată similitudinea dintre caracterul acesteia și scriitorul însuși. Trăsăturile dominante se pot rezuma în câteva elemente esențiale ca: pasiuni pretențioase, dar artificiale, bizarerie, extravaganta și adeseori chiar patimă. Poate că Lamartine avea puțină dreptate când îl numea „le duc de Guise de la littérature française”.

Ca romancier, d'Aurevilly are meritul de a fi considerat alături de Gobineau, Villiers de l'Isle Adam și Leon Bloy, ca unul dintre cei mai reprezentativi scriitori ai reacțiunii antinaturaliste. Romanele sale „Le Chevalier Destouches”, „Un prêtre marié”, „Une vieille maîtresse”, „L'Ensorcelée”, „Les Diaboliques”, „Une histoire sans nom”, „Le Cachet d'onyx”, constituie ca un mănunchiu de reminiscențe romantice, unde idealismul se combină cu catolicismul și monarhismul spiritualizat al unui romancier paradoxal, rătăcit, într'un timp cu totul nefavorabil genului său de inovație anarhică.

Mai mult moralist decât romancier, d'Aurevilly se integrează fără îndoială pe linia trasată de romancierii moralisti, începând cu Paul Bourget și sfârșind cu Georges Bernanos. Discipol legitim și fidel al lui Bossuet, Joseph de Maistre sau Bonald, scriitorul francez păcătuște prin introducerea în granițele ideale ale artei pure, a acelei formule teziste a didacticismului în artă, fapt care luat ca pretext, a dus la considerarea lui de către Sainte-Beuve ca „homme d'éprit infecté de mauvais goût” și ca „farouche écrivain” de către Lemaitre.

Nu mai punem la socoteală judecățile nedrepte prin cru-

zimea lor ca de exemplu de „gigantesque imbecile” a lui Hugo sau aceea de „un grotesque de notre littérature” a lui Zola. Acestea se datorază mai mult unor neînțelegeri personale, care n'au ce căuta într'o judecată onestă.

Romanele lui d'Aurevilly prezintă însă un element pe care nu-l întâlnim la ceilalți scriitori moralisti: ele conțin un fel particular de satanism baudelairean, acel „péché de malice” cum îl numește Ernest Seillère în studiul său despre scriitorul francez.

Apraope toate personajele romanelor sale dela Serlan de Savigny și abatele Reniant până la Jeanne le Hardouey și Ryno de Marigny sunt străbătute de un suflu demonic, a cărui influență se evidențiază mai ales în evoluția psihologică a personajilor, care de altfel nu sunt prea măestrit conturate.

Cu toate scaderile lui, mai mult sau mai puțin perceptibile, romanul lui Barbey d'Aurevilly va trăi însă prin puterea de evocare a unor locuri de un pitoresc admirabil și mai ales prin stilul său, care uimește prin strălucirea, sonoritatea și factura lui, delicată sau brutală, monotonă sau stridentă.

În ceea ce privește activitatea critică, ea poartă, bineînțeles ca și cea pur literară, pecetea celebrului „mușchetar livresc”, Barbey d'Aurevilly. Semnalându-și vocația critică și polemică odată cu apariția volumului „Les Prophètes du passé”, romancierul deveni critic literar la „Pays” și dădu numeroase articole la diferite jurnale, articole publicate de Henri Bachelin sub titlul „Les Oeuvres et les Hommes” (în total vreo 28 de volume). Urmă apoi „Le Théâtre contemporain” (în cinci volume) și mai multe scrieri publicate după moartea criticului, de Louise Reade. E vorba de „Le Premier Mémoire”, „Le Deuxième Mémoire” și în special de acel interesant și edificator volum „Lettres intimes”.

În critica literară, Barbey d'Aurevilly se situează împreună cu Emile Deschanel, Jules Janin, Saint-René Taillandier și în deosebi cu Edmond Scherer și J. J. Weiss, între criticii mărșniți din a doua jumătate a secolului al XIX-lea, a căror activitate deși destul de fecundă, este eclipsată totuși de marile autorități critice, Sainte-Beuve,

Virgiliu Angelli

Urmare în pag. 3

Cer l a r g

Adu-ți aminte:
Jos sunt morminte!
Puterile răului,
Pe malul tăului,
Cântă izvorului
Vorbele dorului.
Mormânt de apă
Cerbii adapă.
Stafii în răstimpuri
Plutesc peste câmpuri.
Ape albastre:
Irimi sihaste.

Stele pustii:
Gânduri târzii.
Numai steaua albă,
Mărgea de salbă
Tremurătoare,
A rămas dalbă:
Nufăr în floare.
Pe ostrov de plaur,
Trece-un centaur
Cu trupul de aur,
Cu ochi de lună
Prin noaptea bună.
Eugen Coșeriu

Din opera lui:

A l a i n

Geamătul, horcăitul, tipătul, cu toate nuanțele ascuțitului și gravului, creșterii și descreșterii, continuului și saccadatului, mișcă cu mult mai mult decât gesturile și decât mișcările feței; căci urechea este bănuitoare fiind un simț al nopții. Limbajul vorbit, dacă-l ascultăm bine, apare ca o înălțare de gemete, de horcăiri și de țipete, ordonate uniform pentru esențial, și totuși aproape mereu neliniștitoare prin nelămuritul a ceea ce va urma. Este limpede că a vorbi bine presupune o disciplină, o uniformitate mai mare, și o justă

intonație, mai ales măsurată, cum foarte bine rezultă din cuvântul: just. Chiar în afara pasiunilor, se întâmplă a proape întotdeauna că vocea naturală, prea grăbită, și rău măsurată prin gimnastică, se ridică la ascuțit printr'o contragere a larynxului; e un frumos exemplu de excitație fără niciun obiect, care duce a dasea la manie; se știe că prețurile nu lipsesc niciodată. Prin urmare în vorbirea firească este mereu ceva amenințător, și trebuie o prepedire destul de savantă pentru ca primul cuvânt să nu izbucnească. Lumea nu dă prea multă atenție acestor mici principii, ce întrețin un soi de

* Din *Système des beaux-arts*.

razboiu surd, mai ales în societățile unde e credința excesivă că afecțiunea te scutește de a fi socotit. Nu insist asupra gălăgiei, care este efectul inevitabil al intonației rău măsurate. Cei mai mulți oameni se aprind discutând, fiindcă dau drumul glasului și precipită cuvintele. Trebuie să notăm de asemeni că perspectiva cuvintelor ce urmează schimbă cuvintele spuse, absolut la fel cum mișcarea pe care voim s'o facem pe urmă turbură pe cea în curs. Aceste observații atestă necesitatea de polițea în care ne aflăm mereu de a măsura intonația și debitul, de a cruța respirația și repaosul, și în fine de distribuiri regulat vorbirea de-a lungul timpului, în așa fel încât să ocrotim pe ascultător de surpriza și starea de anxietate ce rezultă

din contrariul. De aceea se și cade să spunem că tot ce e artificial în vorbire, ca reînnoțirea aceluiași sunori, imitația de sine, legănarea, simetria, place în chip firesc. Se vede prin ce procedee, mai puțin variate decât ni se pare la început, s'a ajuns în toate țările și în toate vremurile, la metode de a vorbi bine, care sunt poezie și elocvență.

Alte condiții se adaugă la acelea. Limbajul măsurat este necesar mai ales când vrei să te faci înțeles de o mulțime; trebuie întâiu de toate să-ți cruți puterile, să cauți repaos și compensații, să anuți în sfârșit mult și să repeți mult. Judecăm rău despre elocvență și mai cu seamă despre poezie, dacă judecăm prin lectură și în singurătate. În fine poezia se deosebește de eloc-

vență prin aceea că improvizează mai puțin și place infinit printr'o aceeași combinație de vorbe; iar elocvența poate nu e decât un fel de poezie improvizată. Una și alta constă într'o suită de semne vocale, măsurate și legănate, în așa chip încât să ușureze atenția, să cruțe forțele, să despoaie vocea umană de pasiunile reale pe care le exprimă atât de natural și de altfel așa de rău. Această observație va uimi mai puțin pe cititor, dacă el a reflectat la ceea ce actul de a se exprima; adaug, pentru a lumina și mai bine această idee, că nu e rar să găsim cea mai bună expresie a unui sentiment intim, și cu totul sincer, într'un poem bătrân de o mie de ani. Prin asta in-

Urmare în pag. 4

F i ș e l i t e r a r e

A. Vlahuță, Demostene Botez

Dintre epigonii lui Eminescu, A. Vlahuță este acela care copiaza mai servil arhitectura exterioară a marelui poet. Acest eminescianism cât și discursivitatea demonstrată a poeziei sale trebuiau să-i aducă desconsiderarea. Și totuși încă și azi foarte mulți inși, dintre aceia mai ales de mică cultură sau înrăuriți de cercurile școlare, se obstinează a-l prețui. Pentru istoria literară A. Vlahuță nu mai constituie de mult o problemă și a afirma că el a fost doar un bun versificator, cu oarecare simțire și cu tactul de a evita totdeauna cădere în trivialități, nu-i o revoluție. Rămâne doar să se încadreze aceste date într-o mai justă examinare estetică. Singur eminescianismul n'ar fi un argument împotriva lui Vlahuță. Toți urmașii lui Eminescu sunt eminescieni și nimeni nu scapă de ecourile unei mari poezii care l-a precedat și din care prin interpretări noi se poate scoate o altă poezie. Nici discursivitatea nu este o piedică pentru lirism. Eminescu însuși este oratoric, sentențios, uneori aproape, în aparență, didactic.

De fapt, Vlahuță e prozaic. El vrea să spună vechilor atenești aceste elogii convenționale:

„Voi toți, acei ce v'ați legat vieața de-un vis fericit și frumos pentru a căruia întrupare ați muncit cu atâta dragoste, cari ați păzit cu cinstă stindardul sfânt ce-ați ridicat și cari ați pus întâia piatră acestui palat strălucit, puteți fi în adevăr mândri și fericiți c'ați izbutit: — visul vostru a prins ființă, de-acuma drumul e croit!...”

Cuvintele sunt puse însă în măsură de vers:

Acei ce v'ați legat vieața De-un vis frumos și fericit, Pentru a căruia întrupare Cu-atâta dragoste-ați muncit, Voi toți, cari-ați păzit cu cinstă Stindardul sfânt ce-ați ridicat, Și cari-ați pus întâia piatră Acestui strălucit palat,

Puteți în adevăr și mândri Și fericiți c'ați izbutit: A prins ființă visul vostru — De-acuma drumul e croit!...

Versificatorul cultivă regimul liniei drepte, evitând sinuozitatea care totuși singură formează fondul poetic. În estetica lui redusă, curba lirică se cheamă „răsuire de treabă” și e ironizată. Poetul trebuie să spună limpede „ce cugetă”:

Tu ia doar la creșterea silabelor aminte, Să nu prea bată'n struna știutelor cuvinte, — Ci'n răsuiri de fraze, cu vorbe dela tine, Fă sunetele goale să ni-se pară pline, — Cum, iscusit dispuse, oglinzile ne mint, Dintr'o 'ncăpere 'ngustă făcând un labirint.

Nici șir, nici sens... Acestea ne-ar desvăli secretul. Am ști ce spui, ce cugești. Și, pentru noi, poetul Cu cât mai ne'ntes e — cu atât e mai profund. Ce mici devin chiar zei, când nu se mai ascund!

Din patru'n patru versuri, și plan și ritmu-ți schimbă, Ca tot ce scrii să pară că-i scris în altă limbă.

La titlu să iai seama: sonor, bombastic, vag, Și cu ceva macabru — să ne'nfiorî din prag. Aceste platitudini (care par a avea în vedere pe Macedonsky) au făcut reputația lui Vlahuță. Școala, cercurile socialiste au primit cu satisfacție ideea unei poezii care exprimă neted, fără „labirint” cugetarea, atitudinea omului. Vlahuță nu înțelege de loc sensul artistic al poeziei eminesciene. În „Scrisori” el vede idei și laolaltă cu toți de-tractorii marelui poet un pesimism demoralizator. Dar Eminescu nu e deloc filosof

în versuri iar ideile lui sunt simple pretexte. O gândire eminesciană se poate stabili doar prin reconvertire a poeziei în concepte. Poezia proprie zisă e făcută din mituri cosmogonice, din repulsie față de golul final; din viziuni și adânci măhniri, din inefabile melodii. Extrăgând din Eminescu atitudinea, Vlahuță polemizează, formulează obiecțiile lui:

Oh, fugiți gânduri nebune, soli ai negrului mormânt! Nu mă'ndur. — Pe cer sunt stele, — flori și pasări pe pământ. S'apoi... e mișelnic lucru, singur zilele să-ți curmi! — Ti-i zadarnică ispita, Moarte, — o, degeaba-mi scurmi Și-mi mai vânturi mintea — 'n lături, fugi cu neagra ta povață! Înaintea morții mele — moartea dragostei de viață.

Astfel, versificând ideile lui Grama și ale lui Aron Denuşanu, dar în ton onctuos, Vlahuță s'a făcut necesar discuției pretins literare în jurul lui Eminescu, căci de aci încolo școlile au admirat pe Eminescu, dar au deplâns pesimismul lui, producând numaidecât teza înviorătoare a epigonului:

O, dar e mișelnic lucru singur zilele să-ți curmi! Dar chiar punându-ne pe teritoriul ideologic (fiindcă poezia respectivă a lui Vlahuță este cu totul neînsemnată) discuția apare sofistică și în afara antinomiei pesimism-optimism. Niciodată Eminescu nu glorificase sinuciderea ba dimpotrivă în *Mureșan*, în spiritul lui Schopenhauer, demonstrase inutilitatea ei întrucât prototipul individual se reface la infinit. Setea de viață a lui Eminescu este enorm panteistică, ajungând la bețiile naturiste din lună și din insula lui Euthanasius. Marele poet glorifică somnolența, viața vegetativă. Absolut nicio însușire literară nu se află în *Unde ni sunt visătorii*, insidiosă delectare a operei lui Eminescu în stil jurnalistic:

Dar, când m'am uitat în jurul-mi ș'am văzut că e o boală, Și că toți începătorii, de abia scăpați din școală, Ofiliți în floarea vârstei de-un desgust molipsitor, Iși zădărnicesc puterea, focul tinereții lor, Ca să legene'n silabe, pe tiparele găsite, Desperări de porunceală și dureri închipuite, Când am înțeles c'aceasta e o modă care soarbe, Seva tinereții noastre, am zis gândurilor oarbe, Ce-și roteau peste morminte sborul lor de lilieci, Să s'abată lăsând morții în odihna lor de veci, Și din florile vieții să aleagă și s'adune

În neperitorul fagur adevăr și'nțelepciune! Câte nu-s de scris pe lume! Câte drame mișcătoare Nu-se pierd nepovestite...

O astfel de „dramă mișcătoare” a încercat Vlahuță să scrie în *La icoană*. O mamă cu copilul muribund în brațe se roagă de icoana unei Sfinte făcătoare de minuni pentru sănătatea copilului, dar pruncul moare și mama, înnebunită, îl aruncă cu mari ocări în lemnul zugrăvit. Nici cea mai mică abatere nu se observă nicăiri dela cel mai plat reportaj, corect versificat:

Noaptea s'a lăsat pe vale, și cătunu-i adormit În bordeiu sărac, la vatră, suflet trist și chinuit, Fără somn, tânăra mamă, copilășu-și ține'n poală, Și plângând îl netezește pe obrazii arși de boală.

Iar imprecățiile care ar fi dat prilejul unei expresii înverșunate, sunt de o prozaică bună cuviință:

— „Cum? Tu n'ai simțit, Prea-Sfânto, milă de cumplită-mi jale? Eu, sârmana, plâng, cerșindu-ți raza îndurării tale, Și tu, rece și cu pumnii în cleștași mi-l dai vederii?... Ast-fel înțelege cerul lacrima — limba durerii?”

În primul rând l-au impresionat pe Vlahuță în opera lui Eminescu părțile cu aspect de dizertație și satiră, de pildă acelea în care poetul sfios, pierdut printre filifoni, cerșește zadarnic grațiile femeii iubite. Însă Eminescu, liric profund, aduce o încordare artistică maximă, sărind dela confesiune la sarcasm. El nu face procesul societății, ci doar își exprimă elanul său erotic, aci elegind și cerșind, aci împoșcând cu enorme ocări, folosind suavi-tățile și caricatura. Ingenuitatea poetului e desăvârșită și o clipă nu există îndoiala că sbaterile lui între cei doi termeni n'ar fi o chestiune personală, absolut lirică. Vlahuță ia în serios invectiva, o obiectivează, o face moralitate și scoțând-o din funcția de simbolizare a unei măhniri erotice, o îndreaptă spre cititor:

A, nu-ți tăvăli talentul prin saloanele bogate, Unde capul nu gândeste unde inima nu bate Decât dup'o anumită și stupidă învoială — Unde omul i-o păpușă, și vieața o spoială! Fugi de zămbetul fățarnic și de strângerea de mână A acestor măști, ce firea o-menească o îngână... Fugi. — E un viclem ridicul, monoton din cale-afară; Veșnica deșertăciune ține ca pătul de stară!

În afară de lipsa oricărei invenții artistice personale, e de remarcant aci formularea jurnalistică a unei alte atitudini de senzație, capabile de a face pe autor discutabil și iubit în anumite cercuri: poetul sărac ieșit din popor de-nunță saloanelor bogăților. În 1907, după câteva mici exerciții anterioare, gazetarul versifică o nouă atitudine de moment: Cărmuirea stă pe o minciună, ea nu și-a îndeplinit făgăduința față de țărănime:

Și ce speranțe se puneau în tine, Ce vesel și-a eșit poporu'n cale Cu pâine și cu sare!... Osanale! Mântuitorul lui — credea că-i vine.

Critica nu era nici dreaptă, nici artistic simbolizată, dar articolul de jurnal versificat putea stârni curiozitate. În poeziile critice, Vlahuță copiaza pe Eminescu, dar și aci fără a-l pricepe și nu repetiția mecanică și fadă a strofelor e ceea ce supără mai mult, cât lipsa lor de orice sevă. Acea nuditate a cântecelor eminesciene e o savantă expresie a totalei copleșiri, pentru care orice artificiu devine inutil și totuși goala confesiune se întoarce pe nesimțite și adesea mitologic la un punct de vedere cosmic. Strofele lui Vlahuță sunt niște simple explicații erotice, fără sens superior:

Căci singura-mi iubire-ai fost Și singurul meu vis, Ce'n stăpână fără adăpost, O cale mi-a deschis În fine mi te-ai arătat, Tu, chip frumos și sfârșit; — Pierdut, în fața ta am stat Cu ochii în pământ.

Gândind că s'ar putea să pleci, — Stingher și dornic iar, Să plâng în urma ta pe veci, Chemându-te'n zadar.

Tu însă te-ai înduioșat, Și mâna mi-ai întins, De tine m'am alăturat Și'n brațe te-am cuprins.

„Vis”, „cale”, „sfânt”, „pe veci”, „în zadar”, au rămas simple clișee, pierzând orice sens de transcendență și de religiozitate. Și de altfel, înduioșându-se, iubita încetează de a simboliza „visul misterios” ce nu se poate înfăptui prin însăși absolutitatea lui. Dacă ne încercăm să extragem din opera poetică a lui A. Vlahuță fragmentele care ar putea să supraviețuiască, greutatea se face numaidecât simțită. Ceea ce era simplu la Bolintineanu, V. Alecsandri, poezii inegale dar substanțiale, devine dificil la un poet așa de corect și în aparență evoluat, gramatical vorbind, ca Vlahuță. Platitudinea e lată, fără niciun ochiu în care să te poți scufunda. Lipsit de imaginație, de lirism subtil, Vlahuță e un fel de Vincenzo Monti al nostru, dar în afara academismului. Câteo strofă bate solemn, în abstracțiunea ei, ca o limbă grea de pendul:

Zadarnic! — Lupta se 'ntestește. Și nu-i alegere de armă. Sub pumnul grosolan al forței Dreptatea celui slab se sfarmă.

Jubire, sete de vieață, Tu ești puterea creatoare, Sub care inimile noastre Renasc ca florile în soare, Și, îmbătate de-al tău farmec, Ce peste lume se așterne, În tremurarea lor de-o clipă Visează fericiți eterne.

Prin tine, valuri de vibrații, Din depărtatele planete, Trezesc în sufletele noastre Dureri și bucurii secrete; S'acele nostalgii ce-adesea Ne vin fără să știm de unde, Or fi ecouri ostenite, Chemări din regiuni profunde.

Intristătoare povești, nespuse de iubite 'ntre'o vreme, Nu mai căutați a-mi vorbi de zănele voastre cu steme. Măndre palate, viteji, și cai ce mănâncă jărătic, Stinsu-s'au toate de veci! Copilul de-atunci, nebuțat, Nici nu mai cred că'm fost eu, — atât mi se par de străine

Sfintele mele-amintiri, — și'n lumile voastre senine, Glasuri atâtea de dulci zadarnic mai vin să mă cheme, Intristătoare povești, nespuse de iubite 'ntre'o vreme.

O anume, dar timidă, at-mosferă personală se găsește în câteva creionări ale vieții sătești, fără idilicul compus al lui Coșbuc:

De pe gunoaie-aprinse fumul, Molatic se ridică'n cer, Și caii la pășune sună, Din piedicile lor de fier, Departe un fluier se aude, Un cântec auriu, duos, Ce'n note lungi, tremurătoare, Suspina lin, misterios, În sfânta liniște a nopții, O stea alunecă de sus Și tac-o dungă albă'n aer... Cine din lume s'o fi dus?

Dar nota este sporadică. Mai realizat este lirismul intim, familiar și bonom, foarte rar în epoca eminesciană. Fetița Mimi se joacă cu păpușa:

Păpușa n'are nas, e cheală, Și un braț din umăr îi lipsește, Dar Mimi-o vede tot frumoasă: Căci ea e mamă, ș'o iubește.

Poetul o ademenește cu o pășărică, prilej pentru o filosofie discretă și surzătoare: Pe-ascuns, din buzunarul hainei, Cât de frumoasă e și mică...

Pe-atunci muri și tata, și-am plecat Noi toți copiii de-acolo din sat

priveliștea rurală, anotimpurile, apele, livezile, pădurile, într-un chip mai proaspăt, mai impresionist și cu vii pete de culoare, nu fără înrudire cu poezia lui I. Pillat:

Ioan Massoff

„Ce bine-mi pare că nu-i nime Să vadă ce am eu aici!...” Dar cine-o fi? Aud prin casă Un tropot de picioare mici! Mă'nțorc. Cu ochii mari și limpezi Mă farmecă, lingușitoarea! Ce cauți, mamă de păpușă, Fudula mea de-adineoarea?

Se uită după pășărică, Și i se pare c'o și vede; Degeaba-i spun că'm amăgit-o, C'am vrut să răd de ea... nu crede.

Cerșind, mânățele-și întinde Și de genunchii mei s'agață... — De-ai ști tu pășărica asta Ce adevăruri te învață!

Tot așa de grațioasă e mica meditație lirică asupra fetei de altădată, devenită domnișoară:

Firește, azi ești Domnișoară, Nu ne vorbim ca mai'naintea... De serioasă și cuminte Și totuși, nu știu cum îmi vine, Când văd acești doi ochi ce cată, Așa frumoși și mari la mină, Și știu că-i sărutam odată!...

precum și idilicul mai firesc din *Jubire*, întălnirea, fără înmărmuriri și înfiorări lunatice cu o fată de țară

(Frumos îi mai miroase părul, Miroase toată ca o floare.)

In sat cocoșii prind să cânte. De-asupra stelele clipeșc. Mișcarea — lumii întrepruptă — Reintră'n mersul ei firesc, Și când a doua zi, pe haină, Mirat, găsesc! un fir de păr, Pricep că visul ce visasem, S'a petrecut în adevăr.

Și e de amintit și ironia blândă din *Pocăntă*, cu privire la sbuciumele conștiinței călugărului Daniil, vinovat de mărunte lumești păcate:

Daniile, Daniile, Mult ai răs ș'ai huzurit... Unde-i rumână Glafira Să te vad' așa smerit!

În timpul războiului, Vlahuță schiță în câteva versuri un început de evocare a forțelor oarbe, mașiniste:

Ard, zi și noapte, marile furnale, În vastele uzine ale morții. Din mii de coșuri — funerară torții — Se'nalță limbi de flăcări infernale.

Ce spun că toate-s șubrede pe lume, Că vremea-și sparge formele ei goale, Dând celui tare dreptul să se scoale Asupra celui slab și să-l zurgume. Se prăbușesc cetăți, credinți și pravili, Ce ni le'nchipuim nestrămutate: Un vânt turbat asupra lumii bate, — Peire e, și rupte-s orice stavili...

Meritoasă la Vlahuță nu e găsirea, câteodată, a unei sugestii poetice, cât păstrarea într-o epocă de mediocritate a unei ținuțe corecte în versificație și a unei deconțe în plătitudine.

Pe coasta dinspre Cetățue Cu fumul alb în nouri suri. Vedeam un negru tren cum sue

Ca o omidă prin păduri. Poezia epocii, în genere, ca o reacțiune la cenușul abstract al liricii mai vechi folosește metafora cu insistență, încât imagismul n'ar constitui o notă particulară a lui Demostene Botez, la care trebuie să se observe de altfel încă dela început o perfectă unitate de stil ce împacă și depășește orice înrăuire posibilă. Fundamentalul acestei poezii este „sentimentalismul” proclamat cu onestitate chiar de poet în subtitluri justificative, ca spre a preîntâmpina discreditul cu care critica primește o astfel de atitudine. Că acest sentimentalism nu este însă banala efuziune de obicei obținută prin interjecții și noțiuni convenționale de sentiment se vede atunci când prin analiză încercăm să ne explicăm impresia de intelectualitate pe care o produce asemenea poezie. Sentimentalismul nu e ingenuu, deși real, ci, controlat de inteligență, devine o slăbiciune persiflată:

Dar parcă mă elimină Natura, Mă simt străin de n'reaga-i sârbătoare; Abia suport a codrilor suflare, Și-mi port ridicol printre pomi statura.

Inclinarea umoristică apropiată pe Demostene Botez de Topirceanu însă ironizarea e subtilă, uneori imperceptibilă și nu distruge sentimentul. O aplicațiune a acestui soi de sentimentalism consimțit, de care poetul se lasă cu rușine invadat, este în aceea poezie a plictisului duminical și provincial, ce se găsește și la alții și are ca izvor o ramură a simbolismului și anume aceea flămândă, reprezentată prin Rodenbach, cântăreț al Duminicelor, al cheurilor, al orașelor pustii și aproape de-functe. Era firesc ca în Moldova mai ales cu orașe despopulate, gdoase și ieșite din orbita sgomotului marii civilizații, să apară un corespondent al acestei poezii.

În acest sens, lirica lui Demostene Botez e o elegie a lașului ca cetate moartă, ca un fel de Bruges în drumul Crâmului. Însă spre deosebire de Rodenbach, mai serios elegiac, Demostene Botez dă acestei modalități o interpretare apropiată, și probabilă fără știință, de varianta italiană (a lui Marino Moretti) a poeziei plictisului. Este vorba anume de acel sentimentalism autopersiflat cu ajutorul unui contrast. Tot ce este grandilovent romantic și sfâșietor academic în ordinea sentimentului, e surprins cu o înduioșată ironie în mediul burghez, provincial. Deci se subliniază grotescul sublimităților degradate, solemnitatea în caricatură, demodarea, banalitatea fără a se apăsa umoristic, numai cu o ușoară comprimare intelectuală a unei emoții prea vibrante prin natura ei. La acest contrast se adaugă elemente lirice prin ele înseși ca decrepitudinea autumnală, pustietatea, monotonie.

Caterina ce cântă pe străzi pustii, răscolind romanțiozitatea provincială, e un element tipic:

Cânta o catirincă în colțul unei strade, Cânta o catirincă un cântec de demult; Erau în el acorduri de triste seranade, Și fără vov parcă am stat ca să-l ascult.

Erau iubiri străbune și parcă'nbsămate În cântul ce-alungăse tăceri de țintirim. Așa purtăm cu toții neștiutori în spate Un cânt ce nu-i al nostru și totuși îl trăim.

Urmare în pag. 3

I. L. Caragiale funcționar la Regie

(Un document inedit)

De curând Academia Română a intrat în stăpânirea unui document nelipsit de interes pentru biografia lui I. L. Caragiale.

Este vorba de o petiție făcută de scriitor în vremea când era funcționar la Regia Monopolurilor Statului, prin care cere un concediu și un avans asupra salariului. Petiția nu este datată de către solicitator dar nu încapă îndoială că a fost înaintată în ziua de 8 Martie 1901, când a fost întărită și cu o rezoluție favorabilă, de către funcționarul îndrituit care semna prescurtat C.M. — poate Mănescu, fost director general al R. M. S-ului.

Petiția, întocmită cu grația îngrijită a lui Caragiale — adevărată binecuvântare pentru cercetătorul chinuit de scrierul mărunț al lui Alecsandri, ce aruncăturile de condei ale lui M. Kogălniceanu sau de hieroglifele lui A. D. Xenopol — are următorul cuprins:

Domnule Director General, Sunt obligat de interese familiale foarte serioase a în-drăsnii să vă rog cu cel mai profund respect a binevoi

să-mi acordați un concediu de 15 zile cu începere de joi 8 curent.

Totodată solicit plecat să binevoiti a-mi acorda să mi se ordonanteze leașa și diurna pe luna martie.

Binevoiti, vă rog, Domnule Director General, a primi asigurarea fundamentalului respect cu care sunt

Al Domniei-voastre prea plecat servitor I. L. Caragiale șeful Registraturii Generale R. M. S.

Petiția are următoarea rezoluție: „Se aprobă concediul și plata anticipată a salariului și diurnei — C. M. 8/3 1901”. Deasemenea poartă două stampile ale Serviciilor Registraturii și Ordonanțării.

Să fixăm momentul când autorul „Scrisorii pierdute” a înaintat supra. 8 Martie 1901. Cu nici măcar o lună înainte, în ziua de 24 Februarie 1901, Caragiale fusese sărbătorit pentru împlinirea a 25 de ani de activitate literară. El ocupa o funcție destul de neînsemnată, după ce, în 1888, fusese director general al Teatrelor, post de înaltă

răspundere și de prestigiu, deținut înainte de un Ion Ghica, un C. Cornescu și de Gr. Cantacuzino. „Decăderea” aceasta e un lucru rar la noi unde un fost subsecretar de Stat ar socoti o retrogradare inadmisibilă numirea sa ca secretar general al unui minister.

Stilul petiției este mult mai umil decât ar cere stilul oficial. Parcă se desprinde din frazele voit smerite ironia petiționarului, care poate „mirosea” ceva.

Două săptămâni dela expirarea concediului cerut de Caragiale, i-a venit bine cunoscuta adresă de îndepărtare din post, aceasta din motive de economie bugetară.

De altfel la „Tutunuri” au mai funcționat și alți „teatraliști”: Simion Bălănescu, actor, P. Georgescu subdirector la R. M. S. și traducător de piese, Vasilache Siderescu, actor și inspector al Teatrului Național — după cum d. Ion Brezeanu a funcționat la Monopolul alcoolului fiind astăzi pensionar al Ministerului Finanelor.

Ioan Massoff

F i ș e l i t e r a r e

A. Vlahuță, Demostene Botez

Urmare din pag. 2
 Au fost odată inimi ce-au tremurat nebune
 In cântecul acela continu și banal,
 Ce-l auzim în stradă și n' suflăte ne pune
 O nostalgie tristă de nopți târzii de bal.
 Apoi vine Dumineca, ziua de gală a micii burghezii și a servitorilor și de plictiseală pentru intelectual:
 Duminici lungi, Duminici nesfârșite,
 Cu albe dimineți scaldate în soare,
 Cu clopote n' văzduh răsunătoare...
 Duminici lungi, Duminici adormite...
 E liniște pe stradă, oboseală; Ceva greoiu apasă urbea moartă
 Un servitor în haina lui de gală,
 Cu capul gol, de-o oră așteaptă n' poartă.
 Vechea contemplație a epocii lamartinienne în care vișătorul era „poetul” și locul de meditație marginea lacului ori pădurea reapare duios degradată. Lovită de răul veacului e „sluga”, pădurea se înlocuiește cu ulița:
 O după-amiază de Duminică și soare,
 Cu lucrători ce eșă la plimbare,
 Cu-o slugă tristă care stă în poartă
 Privind pe ulița pustie, moartă.
 Pateticul sfâșietor se realizează în ceremonia banală a înmormântării:
 O muzică de mort s'aude-abea
 Din nu știu care străzi îndepărtate.
 Cine-a murit?... Mi-i dor de draga mea...
 Duminici lungi, Duminici blestemate.
 Călugărele beghine, care prin mergerea lor în șiruri sugerează tristețea monotoniei și a reclusiunii, lipsind în Iași, sunt înlocuite cu copiii de școală; sau chiar cu studenții:
 Copii de școală ce se țin de mână
 Poartă și n' această Duminică prin soare
 Neurastenia lor de-o săptămână
 Ca niște bolnavi eșii pe trotuare.
 Pe o stradă goală urcă n'cet, Strânși într'o ritmare indolentă,
 Mână n' mână-o fată și-un băet,
 Poate, un student și o studentă.
 Liceul Internat și Seminarul iau locul Beghinajului:
 Fiindcă e Duminică, semina-riști
 Tot stau în frig uitându-se pe la vitrine,
 La ceasornice de nichel, la rubine...
 Și la Internat se întorc copiii tăcuți și triști.
 Iarmaroacele, birturile, cafenele se substituie, în evocarea urfului sau a tragicului cotidian, cheurilor, suburbilor belgice:
 Tristeți adânci de iarmaroace,
 De hăli cu cuști și panorame,
 Tristeți de șubrede barace
 Cu n'ortochiate diagrame;
 Tristeți de birturi, cafenele,
 De sgomot infernal de clește,
 De-un vânzător de floricele
 Și-un papagal care ghicește;
 Și prin orașul trist și monoton
 Prin care-auzi cântând din gramofon,
 Și sara note triste de pian
 Și noaptea ceasuri care bat în van,
 Tu porți în ochii tăi de căprioară
 Tristeța celor ce nu vreau să moară.

In târgu n' care clopotele sună Svărlind în ștreanguri sune-tele n' lună,
 Și la vecerne prin clopotnița toacă
 De parcă nimeni n'are ce să facă.
 In târgu n' care vin femeii din sate
 Să cumpere sicrie îmbrăcate
 Și cu cocarde albe de mătăsă
 Acelor ce-au murit pe-acasă,—
 Apără la Demostene Botez și poezia naturii moarte, a albumelor:
 Album bătrân, vechiu sarcofag
 De mâni de-asupra-ți tremurate,
 De suflăte,
 De inimi care au încetat de a mai bate,
 Muzeu nemuritor și drag,
 Descui secretele-ți lacate...
 a băncilor de școală:
 Odihnitoare, liniștea se lasă
 In toate băncile de-acuma goale,
 Ca n' negre instrumente muzicale;
 a ceasornicelor:
 Acuma tot o să sfârșească...
 Ceasornicele n' casă au început să fugă

a cutiilor de pianine:
 Odae de otel... Singurătate,
 In care tot răsună Prelung și în surdina
 Ca o cutie mare în care-a fost adusă
 Pe vremi, o pianină.
 Nimic din poezia lui Rodenbach (și ea legată de simbolismul francez) nu lipsește și mai ales plictiseala, care contaminează și pe cocoș, de obicei jovial:
 Și-un cucoș plictisit a n'ceput să cânte lung
 Fiindcă e demult amiază
 precum și senzația de umezeală, de putrefacție, și de carbonizare:
 Și putrezește parcă n'treg pământul,
 Nici soarele nu-arepe nici n'apune.
 Stau neclintți copacii de carbune
 De teamă, parcă, să nu-i sfărme vântul.
 Și pretutendeni ca n'tr'un fântir
 Mai goi de visuri, mai săraci de viață,
 Inmormântați în Toamnă și în ceață
 Putrezim...

In copacii negri dela asfințit, Amușind și ele după multă larmă,—
 Stau ca niște fructe care-au putrezit,
 Ciori carbonizate ce-au venit să doarmă.
 Inșă transferarea elementelor și interpretarea lor prin contrastul romantism-burghezie dă un tor personal. Mai locvace decât Rodenbach, de o emotivitate mai exterioară, Demostene Botez își absolvă sentimentalismul într'o poză la care se reduce în fond ceea ce obiceiul și la Bacovia și la alții se numește atmosferă. Poetul nu se transcrie pur și simplu ci își constituie o figură de victimă a răului veacului: (aci provinciei), își face un stil, un costum. El are întrebările și interjecțiile sale convenționale, gesturile, opririle, caligrafii stilului său și care dau o emoție estetică iar nu directă, la fel ca palăriile, țilindrele, cravatele și fracurile romantice, care sunt ca orice stilizări și niște ușoare caricaturi. Poetul trece sumbru pe străzi:
 Și astăzi port pe străzile pustii,
 Pe lângă ziduri de clădiri deșarte,
 Chiniutor presentiment de moarte

Și-un gând ucis de neurasteniei.
 pune întrebări solemne și repetate, de o falsă inocență:
 Mamă,
 Să-mi spui și unde atâția nori se duc,
 De ce-au venit să nu mai fie soare,
 De ce e cerul vântat spre n'serare,
 De ce sunt negre frunzele de nuc...
 Oare cine m'a chemat?
 Oare cine te-a strigat?
 ia poze smerite, stilistice, prevestind evlaviile lui Camil Baltazar:
 Voiam să ne ascundem și de noi ca de-o mulțime
 Și ne-am strâns simplu mâ-nile-amândouă.
 Și-apoi, îți mai aduci aminte,
 am rămas ca doi
 Copilași, îmbrățișați într'o nenorocire
 Din care nu mai poate fi nici o scăpare.
 Și am rămas apoi tăcuți în sară
 Ca două păsări ce-au căzut rânite

Și, simțind că or să moară Părăsite,
 Se uită una la cealaltă cu ochi rugători
 Așa cum ne-am privit și noi de-atâtea ori.
 sau înșfârșit ia decizii teatrale:
 Da.—Trebuie să mor
 Ca să se odihnească inima mea.
 în care este și reală emoție dar și o caricare cu scopul de a stiliza efuziunea.
 Și regnurile inferioare participă la neurastenia romantică. Pământul îngenuche (cum va mai face târziu vitelușă lui Camil Baltazar):
 Se nărue n'tunerul din nou,
 Și n' noaptea n' care-s singura ființă,
 Pământu' mpovărat de suferință,
 Culcându-se n'genunche ca un bou
 iar păianjenul se stragulează:
 E toamnă. Un pajanjen părăsit,
 In liniște sunând ca zurgălăii,
 Văzând pustiul ce-l-a împânzit
 S'a spânzurat în mijlocul odăii.

In stadiul cel mai personal „poza”, ce are de scop reprima-re excesului de sentimentalism, constă într'o poezie din ce în ce mai confesională, într'o infantilizare a frazelor, spuse într'un picior în ton alintat, simulând naivitatea de proporții enorme câteodată, cu un accent cântat, cu termeni de convorbire prozaică scăpați ca din întâmplare:
 Imi amintesc de oamenii din sate
 Cu haine noi și fețe luminate,
 Cum s'adunau la n'crucșări de drum,
 La sfaturi lungi...parcă stau și-acum.
 Și-mi amintesc de o droaie de copii
 Cum alergau de veseli și zglobii
 Pe un tâpșan alătura de sat,
 Pe care-am fost și eu și m'am jucat...
 Era n' cerdac la noi atâta soare,
 Era n' pământ atâta sârbătoare.
 Trec clipele dintr'o parte-a lumii în cealaltă.
 Ce tristeță! Și nici o nădejde nu mai este.
 Doamne, un prietin al meu a murit...
 Și astăzi e Duminică.
 Eu stau în casă sângur împerit
 Și nu n'țeleg nimic din ce s'a întâmplat
 Din ce-are să mai fie de-acum.
 Mi-a murit azi un prietin. Dumnezeu,
 Oare lumea toată când are să moară?
 Când colaborează la acest stil toate darurile de evocare și vibrație ale poetului, efectul e cu totul remarcabil:
 Veii fi prin clasa doua de liceu
 In care-am fost cândva, de mult, și eu.
 In curtea îngrădită, fără zări,
 Din primăvară s'au bătut cărări
 Și apoi tot locul unde te-ai jucat
 Subt un salcâm de-atâția ani uscat?
 De-o săptămână poate, în grădina
 Au ancorat corăbii de lumină
 Din ceru n'treg albastru ca o mare.
 Și ești copil și peste tot e soare.
 Te văd jucându-te cu parul n' vânt
 Nevinovat cum n'a fost nici un sfânt,
 Neștiutor de tot ce e pe lume.
 (Mi s'a părut că m'am strigat pe nume)
 Pe săli aceleași studii și arpegii
 Le cântă tot solfegiind colegii,
 Dar parcă-acum răsună mai pustiu
 (Și eu am fost pe-acolo și le știu)
 Prin clasele care-au rămas mai goale,
 Prin flaut urcă gamele agale
 Ca niște doine — abia la început,
 Și-apoi deodată toate au tăcut.
 Ș-acum de nu știu câte generații
 In ceasurile lungi de recreații
 Răsună astfel note primitive
 Ca niște preistorice motive.
 Incercările de poezie profundă:
 (In ceasul acesta când totul mă doare,
 Cel mai frumos vers, cel mai frumos,
 Singurul vers al omului singur,
 Urlat spre Dumnezeu; —
 Urlatul meu
 Fară... nici... o aș-tep-tare...)
 sunt stridente, vocația poetului fiind în direcțiunea sentimentalismului stilizat.

Prostologhicon

putea fi mai util la ștergere mașinilor. Sistematic se scrie așa:
 „Lucrătorul tipograf Cruceanu Ion, în etate de 18 ani, în timp ce se afla la lucru la tipografia „Energia” din calea Rahovei nr. 106, i-a fost apucată la o mașină mâna dreaptă, zdrobindu-i-se degetele.”
 „Lucrătorul... i-a fost apucată!”
 „De asemenea lucrătorul dulgher Zamfir Gheorghe, de 36 ani, domiciliat în str. Isvor nr. 110, pe când era la lucru la fabrica „Bragadiru”, i-au fost retezate de un ferestru

circular, toate degetele dela mâna stângă.”
 „Lucrătorul... i-au fost retezate! Astea în *Universul* nr. 309 de Vineri 10. XI. 1939. In *Universul* nr. 310 de Sâmbătă 11. XI. 1939 povestea continuă:
 „Jean Dobrescu, de 31 ani, funcționar la percepția din com. Drăgoești, jud. Dolj, venind în vizită în Capitală la d. Dr. Popescu din str. Sf. Ana 2, i-a venit rân.”
 „Jean Dobrescu... i-a venit rân!”
 „Universul”... îi trebuie redactori cu știință de carte!

Nu ținem de loc să petrecem cu orice preț pe socoteala cuiva. Scopul nostru este ca prin glumă să îndreptăm. Am constatat însă un lucru uimitor, care trebuie relevat, și cade în sarcina redactorului *Universului*. După articolele d-lui Adrian Maniu se pun „maxime și cugetări” cu subiect asemănător. Prin urmare e cazul de a semnală borboața redactorului, pe care hotărât d. Maniu n'o merită.
 In nr. 311 d. Maniu se ocupă sub titlul *Caritate cinstită* de milosteniile ce trebuesc făcute săracilor, reco-

mandând să nu se sustragă obolul destinat celor umili.
 Dedesubt maxima e aceasta:
 „Să nu lăsăm în seama Providenței pe săracii pe care Providența i-a lăsat în seama noastră.”
 In nr. 309 d. Maniu se ocupă de oamenii care fac mai multe lucruri de odată, încheind așa:
 „Firea noastră a fost făcută cs să muncim mai mult, iar nimic nu împiedică munca să fie întovărășită de gând.”
 Imediat dedesubt urmează maxima:
 „Prostului nu-i stă bine dacă nu-i și fudul.”
Universul face pagină unitară.

mandând să nu se sustragă obolul destinat celor umili.
 Dedesubt maxima e aceasta:
 „Să nu lăsăm în seama Providenței pe săracii pe care Providența i-a lăsat în seama noastră.”
 In nr. 309 d. Maniu se ocupă de oamenii care fac mai multe lucruri de odată, încheind așa:
 „Firea noastră a fost făcută cs să muncim mai mult, iar nimic nu împiedică munca să fie întovărășită de gând.”
 Imediat dedesubt urmează maxima:
 „Prostului nu-i stă bine dacă nu-i și fudul.”
Universul face pagină unitară.

Este intolerabil ca într'o țară cultă ca a noastră *Universul* să se lase scris de analfabeți, când e vorba de informația zilnică. Tocmai aceasta e citită de public cu atenția și lipsa de gramatică a ziarului devine oficială pentru toți. Și când te gândești că *Universul* dă prin seraliile săi lecții de limbă română și de gust literar Universității! Tragedia culturii noastre de azi este că cei mulți și fără pregătire înraiesc pe școlari și pe cititori, înăbușind glasul celor pușini, singurii care au dreptate. Rubrica *Întâmplări din Capitală* e scrisă în așa fel în cât ar fi o nesimțire să nu se în-lăture redactorul ei, care ar

Literaturile nordice

Idealul culturii nordice este libertatea spiritului, aliată cu credința către țara natală. De aici un viguros patriotism local—fără a exclude tendința de cosmopolitism în chestiunile de cultură generală—un individualism extrem, armonizat totuși cu o perfectă sinceritate pentru legile și instituțiile sociale, și un spirit civic, care a edificat și menținut cele mai reale democrații din Europa.
 Acest climat mare este ieșit din protestantism. Simțul datoriei, respectul individului, responsabilitatea omenească,

moștenite dela ortodoxia luterană sunt câteodată de-o aspră intransigență, un sever catechism. „Am căpătat adâncă impresie, că există ceva care se numește datorie și că acest ceva are o veșnică valabilitate” spune Kierkegaard.
 Absența de prejudecăți pentru clasa socială este esențialul element al idealului nordic, în toate aceste țări tradiția culturală fiind susținută de clasa țărăneasă, din care s'a recrutat pătura intelectuală, de aceea sentimentul de solidaritate față de natură e mai puternic decât

față de mediul omenesc.
 Un loc însemnat ocupă romanul moravurilor populare, gen comun tuturor, în care însă opusul tendențelor e adânc subliniat. Romanul împlinește în Nord misiunea lui universală, oferind imaginea cea mai adevărată a tuturor nuanțelor sociale și intelectuale, literații depunând o muncă sinceră pentru a-și înmănușia o imagine a vieții individuale și universale, și pentru a ajunge la o concepție și conduită de viață, bazate pe umanitate.
 Cu toate că excelează în

toate genurile, cu foarte mare greutate scriitorii nordici devin apreciați în afara granițelor țării lor, din cauză că esențiala lor bogăție este lirismul, adevărată glorie a literaturii nordice, a cărei forță, finețe și spontaneitate—acel celebru *Stämning*—este însă cu neputință de tradus, rămânând necunoscut literaturilor străine. Marele public european se așteaptă să-i vadă învâluși în poeziile și faimoasele cețuri, și rămâne dezamăgit când vine în contact cu literatura, care este mai mult prozaică decât poetică, din cauza intraductibilității specificului *Stämning*.
 De indiferența cu care Europa primește literatura nordică, artiștii acestor țări fac responsabilă nerostica traducere a operelor lor, nepunând uita succesul obținut în Occident, de literatura rusă, la sfârșitul sec. XIX. Dar nu bunei traducerii se datora succesul, ci profunde primeniri a sensibilității occidentalilor care, la apusul naturalismului, se simțea atrasă de apostolatul lui Tolstoi, de misticismul lui Dostoievski.

toate genurile, cu foarte mare greutate scriitorii nordici devin apreciați în afara granițelor țării lor, din cauză că esențiala lor bogăție este lirismul, adevărată glorie a literaturii nordice, a cărei forță, finețe și spontaneitate—acel celebru *Stämning*—este însă cu neputință de tradus, rămânând necunoscut literaturilor străine. Marele public european se așteaptă să-i vadă învâluși în poeziile și faimoasele cețuri, și rămâne dezamăgit când vine în contact cu literatura, care este mai mult prozaică decât poetică, din cauza intraductibilității specificului *Stämning*.
 De indiferența cu care Europa primește literatura nordică, artiștii acestor țări fac responsabilă nerostica traducere a operelor lor, nepunând uita succesul obținut în Occident, de literatura rusă, la sfârșitul sec. XIX. Dar nu bunei traducerii se datora succesul, ci profunde primeniri a sensibilității occidentalilor care, la apusul naturalismului, se simțea atrasă de apostolatul lui Tolstoi, de misticismul lui Dostoievski.

Barbey d'Aurevilly

(50 de ani dela moartea sa)

Urmare din pag. 1
 Huysmans și Zola, „cet Hercule souillé qui remue le fumier d'Augias et qui y ajoute.”
 Ceeace încântă în critica lui Barbey și face pe lector să nu lase volumul din mână, este stilul său frământat în toate nuanțele, veșnic generator de metafore extraordinar de sugestive și scântietoare. Și încă ceva: critica lui d'Aurevilly abundă de acea „véritable causerie” de care pomenește Paul Reboux, de acel farmec sub care ține pe lectori. Referindu-se la această calitate a lui Barbey, spune pe drept cuvânt, Paul Bourget: „Il n'a pas seulement le mot, il a le style dans le mot et la métaphore et la poésie.”
 Izolat până anul acesta printr'o compactă conspirație a tăcerii, Barbey d'Aurevilly este astăzi pe deplin reactualizat în Franța. Opera lui de un straniu halucinant „Les Dia-

boliques” este reeditată de către „Mercur de France”. In aceeași editură Aristide Marie publică un amplu și documentat studiu asupra romancierului și criticului francez. A. Marie completează prin acest studiu șirul monografiilor lui E. Grélé, F. Clerjet și E. Seillère.
 Despre celebrul dandism al lui Barbey se ocupă pe larg La Varenne și Jean Pommier. Ceva mai mult, Jean de Beaulieu a terminat anul acesta interesanta „Bibliographie aurevillienne”, iar H. A. Quéru, evocă minunata copilărie a lui Barbey în „L'Enfant parmi les soupis”. Cu alte cuvinte, anul al cinzecilea dela moartea roman-cierului și criticului francez a restabilit — și pe drept — acea „Présence de Barbey” asupra căreia insistă, nu de mult, Gerin-Ricardin.

boliques” este reeditată de către „Mercur de France”. In aceeași editură Aristide Marie publică un amplu și documentat studiu asupra romancierului și criticului francez. A. Marie completează prin acest studiu șirul monografiilor lui E. Grélé, F. Clerjet și E. Seillère.
 Despre celebrul dandism al lui Barbey se ocupă pe larg La Varenne și Jean Pommier. Ceva mai mult, Jean de Beaulieu a terminat anul acesta interesanta „Bibliographie aurevillienne”, iar H. A. Quéru, evocă minunata copilărie a lui Barbey în „L'Enfant parmi les soupis”. Cu alte cuvinte, anul al cinzecilea dela moartea roman-cierului și criticului francez a restabilit — și pe drept — acea „Présence de Barbey” asupra căreia insistă, nu de mult, Gerin-Ricardin.

Cu toate că astăzi suedezul H. Bergman, daneza Karin Michaelis, norvegiana Sigrid Undset, sunt nume cunoscute în Occident, spiritul european e încă foarte departe de a înțelege specificul nordic. Modul eronat în care au fost interpretate datele psihologice culese de acel pasionat cercetător al Nordului, care este M. Bedel (adunate în cartea sa „60° latitude Nord”) este o evidentă dovadă că occidentalii și nordicii se găesc încă la punctele extreme ale traectoriei pe care, totuși, le e dat să se întâlnească cândva.

Cu toate că astăzi suedezul H. Bergman, daneza Karin Michaelis, norvegiana Sigrid Undset, sunt nume cunoscute în Occident, spiritul european e încă foarte departe de a înțelege specificul nordic. Modul eronat în care au fost interpretate datele psihologice culese de acel pasionat cercetător al Nordului, care este M. Bedel (adunate în cartea sa „60° latitude Nord”) este o evidentă dovadă că occidentalii și nordicii se găesc încă la punctele extreme ale traectoriei pe care, totuși, le e dat să se întâlnească cândva.

Urmare din pag. 1
 In sec. XIX povestirile lui Andersen, critica lui Brandes, atrag atenția Europei.
 Până la aceste două mari nume literatură daneză rămăsese necunoscută Occidentului, cauza fiind, în primul rând obstacolul lingvistic: limba daneză utilizând semitonurile și nuanțele intime, care nu pot fi traduse într'o limbă clară și precisă. Deasemenea partea cea mai caracteristică: lirismul danez, exprimând stările sufletului omenesc în ritm și melodie, când—fredonate într'un surâs—când triste — asemănătoare unui suspin—rămâne intraductibil. La diferențele de limbă reflectând opozițiuni psihologice se adaugă deosebiri intelectuale: Danezii necunoscând disciplina strict logică și nevoia compoziției care domnește mai ales în Franța. Totuși umanismul rafinat de care e străbătută, i-a asigurat accesul în țările europene de veche cultură. Faima universală de care se bucură azi poetul filosof Kierkegaard, romancierul J. V. Jensen, se datorește primirii de care a avut parte opera lor în aceste țări.
 Literatura celor trei țări nordice, atât de specifică fiecăreia în parte, devine o literatură nordică, cu trăsături comune și caracteristice de îndată ce e opusă literaturilor occidentale.
 Scriitorii nordici se deosebesc de cei latini prin vechile lor dispozițiuni sufletești, prin diferențele de temperament, datorite faptelor istorice și religioase. Latinii au suferit disciplina Romei, nordicii au fost atrași de mișcarea lui Luther, țările lor fiind singurele în care Reforma domnește fără concurență.

Virgiliu Angelli

Sanda Popescu

G. Călinescu

OCULTISM

— Zodia Săgetătorului —

22 Noiembrie—21 Decembrie st. n.

[La data stărilor vechi se vor adăuga 13 zile]

Cei născuți în Săgetător sunt bine conformați, energici, amatori de sporturi și de plăceri în aer liber. Au spiritul ingenios, mlădios, un simț viu de dreptate și respectul legilor, deaceia sunt foarte indicați pentru posturile de conducere.

Bărbații sunt stăruitori și nu se lasă niciodată învinși: neizbândă îi instruește și îi pregătește pentru mereu altă încercare. Femeile sunt excelente gospodine. Certuri în familie. Numeroase deplasări. Relațiuni sociale utile.

Horoscop săptămânal

19—25 Noiembrie st. n.

- 19 Noiembrie Viața de muncă cu răsplătă târzie.
- 20 „ Tănoșenie, care împiedică izbândă.
- 21 „ Prudență și șiretenie. Inalte misiuni.
- 22 „ Spirit pătrunzător. Tovărășii rele.
- 23 „ Neîncredere ce paralizază orice elan; izbândi treptate.
- 24 „ Caracter egal, echilibrat. Mare pricepere de a se descurca.
- 25 „ Autoritate. Izbândă după mai multe încercări.

Nostradamus

Amintire tristă

Azi când îmi aduc aminte
Și răsfoiesc cu mîntea cele sfinte,
Nu mai găsesc nimic din ce a fost
Atât de drag și-atât de fărâșt.
Pustulul geme. Când l-am întâlnit
Pe ultimul amic neprihănit,
S'a depărtat și ca un val,
El a pierit sub cerul pal
Și îl văzui acuma mic
Apoi un punct, apoi nimic.

G. Isăceanu

Elegie

Am ajuns să-ți scriu și ultimul poem
Plin numai de toamnă și de dimineți;
L-am împodobit cu asprele tristeți
Desprinse din lacrimi, pentru când te chem.

Cu plecarea calmă, pe indolate mîni
Scăpătau în sânge, calcinate crivine.
A fost atîta cale umbră în tine.
Harfele împrăștiu vaniile de liniști...

Ți-am scris în toamna înaltă, ultimul poem
Înlorit cu mister ascuns în burgul frânt.
Tâmpla de ivoru mirosea a pământ,
In somnul adânc, somn fără blestem...

Petru Homoceanu

Din opera lui:

A l a i n

Urmare din pag. 1

tuim ce vasăzică adevărul pasiunilor (Du langage parlé).

Poezia este o elocvență, căutată, ordonată și invariabilă, care convine gândirilor comune. Dacă constatăm că sunt chipuri de a spune mai strâns, mai bogate, mai izbitor de decât altele, fiecare simte nevoia de a reține această formă prețioasă. Întîlnirea unei anume forme cu un ritm cunoscut dinainte, și cu reînnoirea unor anume sunori, dă o securitate de memorie care e condiția citirii fără carte. Când poemul este imprimat, această plăcere spirituală e mai puțin simțită. Să nu uităm niciodată că gândirea e vagabondă și informă a-ta vreme cât n'are obiect; imaginația aruncă alte vorbe deacurmezișul și apoi gîndurile cu totul străine. Se poate observa, la aceia care nu cîtesc de loc și nu scriu, o stare de rătăcire a spiritului și o adevărată zăpăceală, în data ce obiectul nu mai e perceput...

Trebuie să observăm că poezia este singurul sprijin, în aceste materii, al acelor spirite infantile care aleargă fiindcă nu știu să meargă. Memoria e rău cunoscută; ne încredem prea mult în ea, fiindcă vedem că copiii repetă destul de bine ceea ce au învățat; însă în modul acesta ei nu mai gîndesc. Și fiecare știe bine că pentru a regăsi vreo formulă trebuie să te încredințezi mecanismului, și că, dacă gîndirea nu e în stare să refacă munca prin metodele sale proprii, care presupun un obiect și un răgaz, ea turbură definitiv mecanismul verbal. Astfel maximele memorate sunt gîndiri moarte, dacă nu cumva le schimbăm. Însă poezia ocrutește bine amintirea împotriva tuturor fanteziilor; căci e puțin probabil că vom ter-

mina un vers altfel decât trebuie fără să stricăm ritmul și rima. Astfel mecanismul e stăpînit cu ușurință și gîndirea devine sigură; opinia însăfîșit, se face lucru, și gîndirea se poate regăsi. Poezia este deci oglinda sufletului (De la poésie comme mnémotechnie).

Dovedești tot ce poștești, și adevărată dificultate este de a ști ce vrei să dovedești. În aceste zile de pasiuni și de obstinații ideologice, acest fapt uman a fost luminat în deașuri, și orice probă este în ochii mei suficient de deonorată ca să fiu îndreptățit de a mă abține de acum încolo dela orice elocvență. Totuși această altă metodă, care aduce orice doctrină la expunerea analitică, merge în toate subiectele, dar remarcasem de mult că, pe dată ce vrei să tratezi despre estetică, nu există o altă, căci aci alegerea este făcută, de nesdruncinat, și ceea ce am văd să dovedim, și anume că opera e frumoasă, este afirmat fără putință de îndoială de opera însăși. Dacă am voi să definim frumosul, ar trebui să-l definim prin aceste judecăți imediate, pline de încredere, irevocabile, adică prin acea preferință pe care reflecția o luminează după ce s'a manifestat fără ca s'o turbure ori s'o schimbe... Frumosul e ca o recompensă, și poate singurul fapt al spiritului. Găsind deci în natura mea, cum presupun că se întîmplă multora, judecăți de gust fără îndoială strimte, dar absolut irevocabile, în așa chip încât câteva obiecte, romane, piese muzicale, edificii, statui, desene, obțineau totdeauna, după atîtea reîntîlniri, aceeași aprobare plină, în vreme ce altele, totuși laudate, nu o căpătau, am conceput ideea de a lucra pe acest teren, puțin întins, dar solid... (Avant-propos).

BIOGRAFIA

FLAUBERT

Gustave Flaubert s'a născut în 1821 la Rouen. Mama sa, Caroline Fleuriot, era de origine normandă, iar tatăl Achille-Cléophas descindea dintr'o familie de medici. Profesiunea tatălui contribuie și ea într'o măsură la configurația portretului lui Flaubert. Fiind silit să locuiască în spitalul, al cărui șef era Achille-Cléophas, își crește copilul în mediul acela de umbră tristete. Iată-l dar pe micul Gustave deprinzându-se a se retrage în sine însuși, a observa și a medita.

Taciturn, neîmpăcându-se cu fratele său Achille, din pricina firilor antagonice dintre ei și acordând mai multă prietenie sorei sale Caroline, Flaubert pășește în clasele colegiului, în aerul unei rigide și aspre activități scolastice. Deci un prilej în plus ca acea sobrietate pală a copilăriei să se accentueze în culori din ce în ce mai negre. Ca elev nu este un element strălucit. La o singură materie briază, istoria.

La terminarea liceului se înscrie la drept.

Se interesează însă de literatură, formându-și rafinamentul artistic în familia unchiului său Chevalier-Mignot și mai apoi în a lui LePoittevin.

Flaubert a fost un auster în viața lui sentimentală. A locuit viața întreagă, cât un trăit, cu părinții, apoi singur. El n'a fost însă un misogin.

La 15 ani se îndrăgostește la Tourville de d-na Elisa Schlesinger, femeie în vîrstă de 30 ani. De aci și cea con-

cepție flaubertiană a iubirii, punînd adesea în structura femeii un amor compasional, de o nuanță maternă. În corespondența sa se păstrează aceste rânduri despre Elisa: *Comment aurait elle pu voir que je l'aimais, care je ne l'aimais pas alors, et en tout ce que je vous ai dit, j'ai menti; c'était maintenant que je l'aimais, que je le désirais; que, sur le rivage, dans les bois ou dans le champs, je me le créais la marchant à côté de moi, me parlant, me répondant... Ces souvenirs etaient une passion*.

Abea la 25 de ani iubirea însă se manifestă sub toate aspectele ei, dela micile satisfacții fizice pînă la cele mai nobile aspirații. E vorba de Louise Colet, femeia care a atras în deosebi pe scriitorul nostru. În ea Flaubert vedea mai mult decât o iubită comună, vedea o prietenă și o adeptă a literelor. Intre 1849-51 Flaubert în tovarășia prietenului său Maxim du Camp face un voiaj în orient, vizitînd: Egiptul, Nubia, Palestina, oprindu-se pe malurile Mării Roșii, Siria, Cipru, Rodope și Grecia.

Șase ani după reîntoarcere ne apare în Revue de Paris romanul său Madame Bovary. Opera este condamnată ca imorală, judecatorul Pinard face un aspru rechizițiu, dar abilitatea doamnei Senard evită conflictul.

Flaubert care tocmai începuse să publice în L'Artiste a doua operă, La Tentation de Saint Antoine, oprește a-

pariția ei, temîndu-se de scandalul ce l-ar putea deslănuși din nou. Și la 1858 pleacă la Tunis, vizitează ruinele Cartaginei strîngându-și material și reconstituind scene pentru Salambo.

În 1862 Salambo vede lumina tiparului. Iar cu șapte ani mai târziu apare opera sa capitală L'Education Sentimentale, pe care o mai redactase odată într'o altă formă în 1845. Este un roman pe care Flaubert l-a gîndit ani de-arîndul și n'care și-a strecurat fărămă cu fărămă esențialul propriei sale vieți.

În 1874 apare Tentation de Sainte Antoine, și la 1877 Trois Contes, iar ca operă postumă Bouvard et Pécuchet la 1881.

Afară de „opera din tinerețe” și de „corespondența” Flaubert a scris și teatru. Le Candidat este o piesă jucată în timpul vieții sale fără succes, deasemenea a mai lăsat o feerie, Le Chateau des Fleurs.

Cu toată robustitatea trupului său, cu toată aparența de sănătate Flaubert moare pe neașteptate, tocmai când după ce își făcuse tualeta se pregătea să plece în oraș, în 8 Mai al anului 1880.

În privința motivului morții părerile sunt împărțite: unii cred într'un atac de cord, alții într'o congestie cerebrală, și alții atribuie moartea — și aceasta pare a fi ipoteza cea mai plauzibilă — epilepsiei de care suferea din 1844.

G. D. Loghin

Cronica mizantropului

Frigmania

Ceeace caracteriza pe vechiul popor frigman, de care vorbește ms. meu, era o înaltă concepție a patriei. Cuvîntul patrie se auzea de câteva ori în orice cântec, era începutul și sfîrșitul oricărui cuvîntări, cuvîntul de ordine al copiilor, al femeilor, al soldaților și al cetățenilor. Patria mai presus de orice, totul pentru patrie. Și într'adevăr Frigmanii lucrau pentru patrie, făceau copii pentru ea, luptau și mureau pentru ea. Iubirea lor de țară era proverbială.

Cînd cineva mergea în Frigmania, rămănea uimit de atîta devotament pentru o idee. Toți indivizii cu o musculatură satisfăcătoare mînuiau un arc și o suliță, femeile lucrau pentru soldați, Mamele mergeau sinistre și despletite și depuneau pe altarul Patriei aurul, bijuteriile, sculele lor de preț, invocînd protecția Zeului Războiului. Copiii aveau și ei arcuri mai mici ori alergau să ducă vești. Cînd cineva era prea de tot fîntîr sau prea bătrîn, deci incapabil de a contribui și el la luptă, făcea totuși ceva: cânta Imnul Patriei. Toți invalizii și copiii se adunau în mijlocul cetății sau îndărătul liniei de luptă și cântau de dimineață pînă seara îmbrăbîntînd pe luptători.

Frigmania era o mare tabără. Cînd nu aveau războiu, Frigmanii se jucau de-a războiul și simțul lor de cetățeni era așa de acut și atît de utit era individualismul, încît nu numai mîncău în comun ca Spartanii, dar nu teșeau niciodată singuri pe drum. Copii, femei, bărbați mergeau pe uliți pe două rînduri în plutoane de câte douăsprezece persoane cel puțin, cîntînd Imnul Patriei. Cînd un individ era surprins singur pe drum, era întîmpinat cu un mare dispreț. De altfel Frigmania era foarte populată și prin o asemenea disciplină ea extrîpase sentimentalismul familial. Netrînd în familie, fiindcă copiii se încredințau numaidecît taberelor Statului, Frigmanii nu sufereau de moartea rudelor lor, și nu-și dădeau seama de loc de împu-

ținarea prin moarte a grupului, fiindcă pe dată numărul coșoanelor fîșteți în care se asociază se refăcea. Cînd cămele jos pînă nu vedeau pe Frigmanii doborîți la pămînt. Văzînd cum tot poporul cîntă Imnul Patriei și se apăra, străinul era cuprins de admirație și simpatie și regreta că celălalte popoare nu lăsuau răgaz acestei vrednice țări să-și arate virtuțile în vreme de pace. Frigmanii păreau de altfel obișnuți cu astfel de stări și nu se plîngeau de ele. Ba dimpotrivă puneau în joc toată ingeniozitatea pentru a distruge pe inamici și cînd îi învingea se purtau față de învinși cu toată asprimea. Erau niște mari născocitori de arme. Aveau săbii crestate ca niște ferăstrae, suliți cu cange, linguri lungi pentru vîrsat pîcuri în capul dușmanilor, cofuri înspăimîntătoare, țepi și cule pe armură. Erau mari meșteri în a face gîuri pe sub pămînt și a ieși ca niște cărțițe pe la spatele inamicului. Dar ce înspăimînta mai mult pe dușman, este că atunci cînd luau prizonieri, în loc să-i omoare, îi hrăneau cu jumătate din porția zilnică a Frigmanilor, crezînd că le face cinste, în vreme ce dușmanii obișnuți cu mîncări multe se simțeau pierind prin foame.

Așa încît soldații celorlalte popoare, ca să nu ajungă a mîncă o jumătate de măr, se injunghiau cînd cădeau prinși.

Toate aceste lucruri erau admirabile pentru străinul neștiutor, exaltat de Imnul Patriei. Apoi el afla neapărat un amănunt care-l turbura. Toate noroadele se luptau cu înverșunare cu Frigmania, fiindcă aceștia cei dintîi îi atacau. Legea patriotică a Frigmaniei hotărî că Frigmanii trebuie să lupte mereu pînă ce toată lumea s'a devină Patrie. Oriunde punea piciorul Frigmanul, locul devenea patria lui și de aceea toți căutau să împingă cât mai departe grănițele țării prin lupte și prin activitatea procreatoare a Mamelor.

Pentru că Frigmanii aveau în mare grad simțul patriei lor, dar nu și pe acela al patriei altora. Aristarc

Indiscreții și Anecdote

În Timpul nr. 225 de Vineri-11 Noemvrie 1877, găsim acest anunt:

„D. Titu Maiorescu, advocat, s'a mutat strada Herestrau, No. 27”.

Pe cît știm strada Herestrau era fosta Cale a Dorobanților, acum Bul. Regele Alexandru [al Yugoslaviei].

Tot D. Anghel povestește un moment interesant din viața lui Verdi (*O amintire despre Verdi*). Se afla la Roma, în 1892. Verdi fusese proclamat cetățean de onoare al Urbei și la Teatru se cânta *Falstaff*. Anghel merse spre Teatru, dar îl găsi blocat de lume. Deodată apărui Verdi într'o răsură veche, acoperită cu flori, escortat de o mulțime imensă ce cânta în cor și care ținea în mîna mici făclii, constînd din micile chibrituri de cereară, numite în Italia *cerini*.

A termina viața cu o vorbă memorabilă, chiar ieșită de pe buze fără nicio intenție profundă este norocul unor mari oameni. De pildă Kant, intrînd în agonie, a zis: *Es ist gut* (E bine).

Lui Mihai Vodă Sturza, Domnul Moldovei, Aga îi dădea în fiecă dimineață un raport despre cele întîmplate în cursul nopții terminînd cu *Blagopolusnie* (Bună pace) și semnînd mult mai jos, după ce lăsa un spațiu alb între conținutul raportului și locul iscăliturii. M. Kogălniceanu, care era adjutant al Domnului, tăia iscălitura cu partea albă de hîrtie și scria deasupra semnăturii Agăi cîteun ordin către cofetarul de lux al Iașului, cam așa:

„Domnule Branzolfo, Să dai în socoteala mea... atîtea ocale de cofeturi și atîtea butelii de șampanie”.

Astfel adjutanții făceau în fiecă seară chef la Palat, ba uneori invitau și pe Agă care nu știa că el plătește. După o lună Branzolfo se înfățișă la curtea Agăi cu fidulele reclamînd o sută de galbeni. Aga se jelui lui Vodă, care chemă pe adjutant:

— Ce sunt astea, Mihailache? — îl întrebă. Atunci Kogălniceanu explică Domnului că la Berlin învățase că „natura urăște golul” și de aceea completase spațiul alb din rapoarte.

În *Literatorul*, nr. 5 din din 1893 se găsește un „Himn la nașterea lui Carol al II-lea”.

Un astru nou a răsărit Strălucitor ca și un soare: O glorie neperitoare Pentru poporul fericit. Un astru nou a răsărit.

C. A. Rosetti, ca simplu tânăr boer recalcitrant cu afirmă Caragiule ori ca polițai la Pitești, cum susține V. A. Urechia, fu tuns din ordinul lui Alexandru Vodă Ghica, fiindcă avea niște plete impertinente care-i cădeau pe umeri, așa cum se vede în fotografia. C. A. Rosetti răbdă sacrificarea părului său dar abia ajuns la Pitești, puse să se bată darabana pe ulițele orașului și invită pe cetățeni pentru Duminica următoare la Tahtul poliției spre a le împărtași o plăcută hotărîre a lui Vodă. Cum intra cetățeanul, Rosetti îl da pe mîinile bărbierului și-l tundeă chilug, arătându-i că nizamul lui Vodă era ca lumea să umble tunsă, dovadă capul său. Adăuga drept încurajare, că plătie bărbierului doi sfaști în vreme ce piteștenii erau tunși gratis. Ca să nu prindă de veste cei de afară, polițaiul extravagant scoate pe pacient prin dosul Poliției. C. A. Rosetti strănse apoi tot părul piteștenilor tunși într'o față de pernă și-l trimise cu raport către Marele Vornic din Iăuntru, la București, zicînd că „pre cât s'au putut profaxii de împrējurări astăzi Duminică, s'au adus la împlinire porunca M. S. lui Vodă de a se tunde omenirea din Pitești după pilda făcută cu capul meu”.

În vremea ministerului lui Manolache Epureanu, M. Kogălniceanu, fiind în opoziție, făcu în Camera Deputaților o declarație scandalosă:

— Sunteți toți niște vagabonzi! strigă el deodată.

Deputații se ridicară în picioare, protestară, cerură să se ia cuvîntul oratorului. Dar Kogălniceanu nu voia să părăsească tribuna ci susținea cu tărie că deputații sunt niște vagabonzi. Însăfîșit lucrurile se explicară. Ilustrul om politic scoase o fișuică pe care erau tipărite următoarele:

„Articolul 3. — Oricine nu va înfățișa la cerere asemenea bilet de identitate, se va considera ca vagabond”.

Apoi lămurii că el avea un asemenea bilet, pe când deputații și chiar miniștrii nu. Toți răsăra de proasta redacție a articolului unei legi care avea de scop să strîngă un venit pentru stat fiindcă biletul costa un sorocovăț.

V. A. Urechia povestește că prin 1853 o văduvă Madame Stark, față de care V. Alecsandri ar fi avut cîndva oarecare atenție l-a rugat să-i facă o scrisoare de dragoste pentru poet, lucru pe care l-a și îndeplinit, primind în dar un irimilic și o cravată.

POȘTA REDACTIEI

Radu Racoș, Timișoara: Răspuns direct. Ion Diacanu, Bolgrad: S'a dat fișa. Așteptăm și demonstrația de intelectualitate. Cero, R. Sărat: Mergă poezia și probabil și articolul. Ar fi bine ca reiei lectura lui Ibsen și luînd ca temei căteva opere caracteristice (care trebuie rezeumate în ideea centrală) să formulezi din nou pe Ibsen pentru vremea de azi. Sora I. Ileana, Buc.: În poezie este ceva. Adesea mulți încearcă să ne mistifice și rău fac. Dar în definitiv pe noi ne interesează lucrul în sine. Însă studentă care scrie: tu nu știi, dacă vi, dar să ști! Ciudat! Nicu N. Caragaș, Brăila: Răspuns direct. I. Gorin, Iași: Răspuns direct. Fl. Stoianescu, Buc.: Se va publica, desigur. S. P., Buc.: Acum ar mai merge un articol monografic despre unul din acei scriitori nordici, despre Sigrid Undset, sau oricare altul. Virgil Angelli, R. Vâlcea: Răspuns direct. Ioan Massoff, Buc.: Vii mulțumiri. Traian Paloșanu, Buc.: Răspuns direct. A. Ioffe, Bălți: Se va pune într'un număr apropiat. G. Georgescu, Podul-Hoaitii: Numai poeziile nu ne conving că avem de aface cu un viitor scriitor, și dacă n'avem de aface cu un scriitor, revista se uple cu nume care nu vor fructifica. Camil Comer, Iași: Răspuns direct. B. Căuș, Constanța: Nu văd abonamentele!

Erratum la nr. 46, p. III. Corect este Marceline nu Marcelline cum s'a scris printro eroare de tipar.

În ficte Duminică între 10—12 dim. Directorul primește acasă p. consultări redacționale. Intre 3—7, cu invitație specială.

Toată corespondența redacțională, cărțile și revistele se vor trimite d-lui G. Călinescu, strada Ionescu No. 4 — Iași.